

УДК 007:304:659.3

SITE.UA ЯК АЛЬТЕРНАТИВНЕ МЕДІА: КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ ВОРОГА

ВІРСТА Ольга,

магістрант,

Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, вул. Мельникова, 36/1, м. Київ, Україна, 04119,
e-mail: olga.virsta@gmail.com

У статті детерміновано приналежність інтернет-ресурсу site.ua до альтернативних медій за критерієм концептуалізації ворога. Дослідниця послуговувалася методом контент-аналізу для виявлення лексем, що є репрезентантами концепту ворога. Критерій толерантності/інтолерантності лексем реалізовано в авторському розподілі на номінативи та дескриптиви. Найбільш експлуатованими узагальненими виявами, що характеризують концепт ворога, є «Росія», «зрадник», «влада». Усі вияви деталізовано в лінгвістичному аспекті мови ворожнечі. Здійснено розподіл виокремлених виявів образу ворога за бінарними концептами комунікації в опозиції «свій – чужий».

Ключові слова: альтернативні медії, site.ua, соціальні мережі, мережева комунікація, концепт ворога, мова ворожнечі.

Вступ. Блокування облікових записів українських фейсбук-активістів призвело до витворення нової комунікаційної потреби – позафейсбуківих об'єднань для висловлення поглядів, суперечливих із позицій мережевих стандартів і фактично належних до протицензурних та альтернативних. Майданчиком для їх публікування стала заснована блогером Романом Шрайком платформа site.ua.

Мережеві бани активізували трансформування медіапростору в біполярний. З одного боку, існують медії, що функціонують у масовокомунікаційній парадигмі та є мейнстримовими, а з іншого – медії, що формують властиво іншу, подекуди маргінальну, позицію й мають тенденцію до альтернативності. Загальне їх спрямування – культурне глушіння, себто вплив альтернативної культури на масову, намагання першої мінімізувати стереотипізування, що його диктує інформаційний мейнстрим. Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю наукового розгляду зазначених новітніх явищ медіапростору, що виходять за межі культурного мейнстриму.

Об'єктом дослідження обрано site.ua як альтернативне медіа, предметом – концептуалізовані образи ворога.

Стаття ґрунтується на наукових працях у сфері альтернативних медій (Е. Герман, К. Етон, Н. Чомські) [1; 3], комунікативної лінгвістики (Ф. Бацевич) [2], визначення терміна «концепт» (В. Карасик, З. Попова) [5; 11], мовної толерантності медіатекстів (О. Сухомлин) [13], «активного пошуку ворога» (Л. Єніна) [18], бінарних концептів комунікації на прикладі опозиції «свій – чужий» (І. Пантелєєва) [10].

Мета роботи полягає в доведенні наукової гіпотези альтернативності досліджуваної платформи за критерієм конструювання образу ворога. Для її досягнення необхідно виконати такі завдання: визначити поняття «концепт» і «концепт ворога» для уникнення термінологічних суперечностей; детермінувати вияви концепту ворога в текстах аналізованого ресурсу, встановити їх відсоткове співвідношення; здійснити лінгвістичний аналіз матеріалів у контексті інтолерантності для виявлення лексем ворожнечі (номінативи та дескриптиви); проаналізувати досліджені образи ворога адаптивно до бінарних концептів комунікації (опозиція «свій – чужий»).

Методи дослідження. У статті використано метод контент-аналізу – для перевірки наявності лексем, що є виявами концепту ворога, в текстах аналізованого ресурсу; контент-аналіз лінгвістичного характеру – для детермінування інтоле-

рантних одиниць, що перебувають у межах «активного пошуку ворога» та мови ворожнечі.

Результати й обговорення. Передусім охарактеризуємо спрямованість дослідження: воно є інтердисциплінарним та перебуває в політичному, лінгвістичному, філософському дискурсах та бінарній парадигмі толерантності/інтолерантності.

За класифікацією Г. Почепцова, яку дослідник комунікативної лінгвістики Ф. Бацевич вважає найвичерпнішою [2], можемо констатувати, що site.ua переважно реалізує концепцію політичного дискурсу (до повного переліку також входять теле- і радіодискурси, газетний, театральний, кінодискурс, літературний, дискурс у сфері PR, релігійний/фідеїстичний), адже вона «творює образ і навіть модель ворога». Характерною особливістю політичного дискурсу, як вважає Ф. Бацевич, є «цементування суспільства» (концепт об'єднання проти) та його відносна керованість. У контексті утвердження дискурсу як політичного важливо підкреслити його реалізацію в альтернативних медіях. Таким чином, політичний дискурс набуває ознак медійності та стає політично-медійним.

У лінгвістичному аспекті «активний пошук ворога», як зазначає дослідниця О. Сухомлин, виявляється в різноманітних протиставленнях, тобто використанні амплітудної лексики: свій – чужий, олігархічний – злиденний тощо [13]. У цьому контексті Л. Єніна пропонує класифікацію найтипівіших «образів ворога»: влада й можновладці; «чужинець» у середовищі інших етносів на тлі домінантної етнічної групи; зовнішній ворог як загроза цілісності, автентичності, переконанням [18].

Зважаючи на детермінований політичний контекст й опираючись на дослідження О. Сухомлин, визначимо також структурний компонент етностереотипізації [13], яким послуговується аналізоване медіа. Він перебуває у парадигмі толерантності/інтолерантності та є одним із визначальних критеріїв розподілу виявів концепту ворога. Етностереотипізацію найчастіше розглядають як «загальну сукупність уявлень про представників етносу, його інтелектуальний та моральний рівень» [13]. Загалом виокремлюють два структурні компоненти етностереотипів: гетеростереотип (розуміння народу в сприйнятті інших) та автостереотип (самостереотипізація) [13]. Останній здебільшого має позитивні конотації, тому в описуванні протистояння концептів *влада* (що типово є українською), *Росія* (детермінується як «чужий») та *зрадник* (має змішану конотацію етностереотипів) послуговуватимемося радше гетеростереотипами. Автостереотипи мало застосовуються внаслідок первинної неідентифікації себе-як-ворога.

Отже, більшість цитованих науковців послуговуються терміном «образ ворога», проте авторка дослідження вважає за доцільне оперувати поняттям «концепт ворога». Етимологічно термін «концепт» пов'язаний із П. Абельяром, який іще в XII ст. розглядав його в контексті комунікації із Богом і проводив синонімічні паралелі між ним та поняттям «сенс». Еволюція потрактувань «концепту» призвела до дефініціювання його як «одиниці менталітету конкретної культури» [5]. Первинне детермінування передбачає поєднання в концепті конкретизованих індивідуальних та узагальнених спільнотних ознак, себто концепт є мікромоделлю культури, а культура водночас є мікромоделлю концепту. Як вважає дослідник В. Карасик, концептом можна назвати «важливу інформацію», що «зберігається в індивідуальній або колективній пам'яті та має певну цінність» [11]. Скороченим відповідником концепту згаданий науковець називає «пережити/перебуту інформацію» [11], тобто таку, що пройшла крізь суб'єкта та його пам'ять.

Зважаючи на вказані дефініційні трансформації, можемо дати визначення предмета дослідження. Під «концептом ворога» пропонуємо вважати як конкретизовані його вияви (подані в таблицях), так й узагальнене потрактування, в контексті їх взаємозв'язаності. В основу такого розгляду покладена супротивна позиція ворога, себто автоматичне протиставлення його узагальненій спільноті «ми» (одиничним її

відповідником є концепт «себе»). Позиція протиставлення та протистояння, обумовлена певною номінативною приналежністю або ж діями, співвідносними з ворогом, є згадуваною вище мікромоделлю концепту та водночас культури. Таким чином, «концепт ворога» реферуватиме одночасно до категорії *влада* як узагальненої та спільнотної, а також до конкретизованого її вияву – *клерк мутної держструктури* [13].

Е. С. Герман та Н. Чомські в контексті витвореної ними моделі пропаганди виокремлюють п'ять своєрідних фільтрів, що диференціюють мейнстримові та альтернативні медіа. У потрактуванні досліджуваної платформи важливо окреслити:

– власність (кому належить конкретне медіа) [3]: засновником є Роман Шрайк, категорія власності не визначена;

– джерела фінансування та доходів [3]: некомерційність аналізованого сайту з можливістю його перетворення на комерційний проект;

– джерела інформації (мається на увазі ступінь залежності ЗМІ від інформації, яку надають уряд, впливові бізнесові сили й залежні від них експерти) [3]: первинна спрямованість на цензуровані тексти у соціальній мережі фейсбук деякою мірою свідчить про незалежність від згадуваних джерел інформації;

– деструктивна критика як широка категорія негативних реакцій і, як наслідок, певна форма цілеспрямованого тиску [3]: наукова гіпотеза для виявлення медій, що мають тенденцію до альтернативності;

– антиідеологія як витворення «образу ворога» в широкому розумінні експлуатації фактора страху [3]: є науковою гіпотезою, що представлена контент-аналізом концептів.

У дослідженні враховано специфіку роботи site.ua. Аналізована платформа генерує публіковані у фейсбуці дописи, а також ті, що не могли бути оприлюднені через блокування, від авторів, які мають статус публічних (10 тис. підписників, або 5 тис. за наявності рекомендації від уже зареєстрованих авторів). Зважаючи на таке самопозиціонування, можемо вважати медіа елітарним і таким, що не перебуває в контексті традиційного блогерства й інших виявів громадянського журналізму.

Механізм роботи ресурсу передбачає персоналізацію текстів: відсутнє типове подання матеріалів через стрічку новин, натомість їх публікують у двох розділах – «Автори» та «Клуб». Перший об'єднує дописи за вказаним алгоритмом – від авторів зі статусом публічних. Другий є експериментальним, він поширює матеріали менш відомих авторів. Синтезуванням найпопулярніших блогів, а також прототипом стрічки новин є розділ «Топ-блоги». Авторка дослідження орієнтувалася саме на нього, зважаючи на неможливість адекватного відстеження матеріалів, відсортованих за авторським критерієм.

Контент-аналіз лінгвістичного характеру здійснено на основі механічної репрезентативної вибірки із кроком у 15 днів (обиралися тексти, датовані останнім днем та серединою місяця; часові рамки дослідження – від моменту заснування site.ua у травні 2015-го до грудня того ж року).

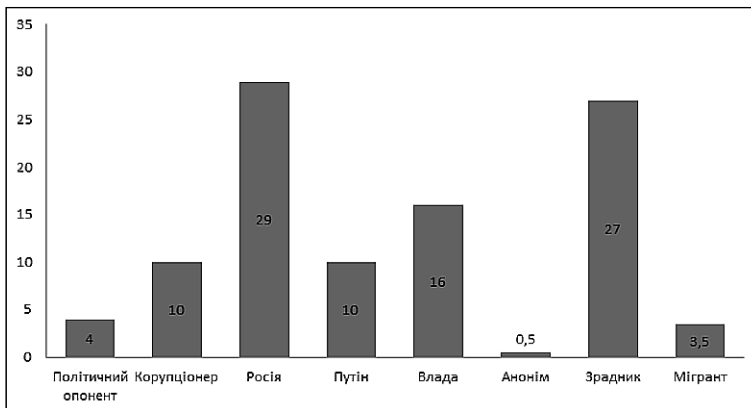
Для виокремлення виявів концепту ворога вжито зазначену класифікацію найтипівіших «образів ворога» Л. Єніної, проте виявлене коригувалося відповідно до результатів проведеного пілотного дослідження (йдеться про перші три дні вибірки, див. таблиця 1).

Таблиця 1. Узагальнені вияви концепту ворога

Вияв ознаки	Кількість детермінованих згадок (відсоткове співвідношення)
Політичний опонент	10 (4 %)
Корупціонер	24 (10 %)

Росія	67 (29 %)
Путін	23 (10 %)
Влада	38 (16 %)
Анонім	1 (0,5 %)
Зрадник	62 (27 %)
Мігрант	8 (3,5 %)
Загальна кількість	233 (100 %)

Конкретизовані вияви концепту ворога узагальнено до таких категорій: *політичний опонент, корупціонер, Росія* (узагальнений/збірний образ та його конкретизовані виразники), *Путін, влада, анонім, зрадник*. Відсоткове співвідношення виявів реферує до кількості згадок як статистичної сукупності, а не до загальної кількості текстів. Найуживанішим із них є концепт *Росія* (29 %), на другому місці – *зрадник* (27 %), на третьому – *влада* (16 %) (див. діаграму 1). Перші два виразно співвідносяться з умовним тематичним переважанням у медіях теми війни на сході України. Натомість концепт *влада* опосередковано пов'язаний з воєнним дискурсом, проте також може бути потрактованим із позицій негативізації контенту.

Діаграма 1. Концепт ворога

На концепт *Росія* покликаються автори 33 матеріалів із 58, що становить 57 % від загальної кількості публікацій. На *зрадника* посилаються 26 текстів із 58, що становить 45 %. Концепт *влада* ідентифіковано в 16 матеріалах (28 %).

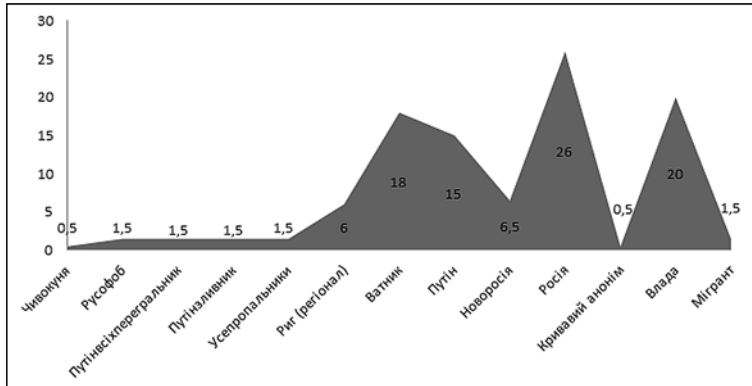
Орієнтирами в контексті мови ворожнечі стали результати дослідження центру «Соціальна дія» [16], проте для концептуалізації образу ворога вони надто етноцентричні (найуживанішими є лексеми ворожнечі *українці, росіяни, чеченці, народи Кавказу* тощо).

Критерій інтолерантності лексем реалізовується в авторському розподілі на номінативи та дескриптиви. Під першими розуміються лексеми-назви, під іншими – описові, тобто такі, що характеризують дії та ознаки концептуалізованого ворога.

Найбільш вороже характеризованими за критерієм інтолерантності в лексемах-номінативах, якими послуговується site.ua, є концепти *Росія* (26 %), *влада* (20 %), *ватник* (18 %), *Путін* (15 %). Серед дескриптивів виявлено такі найуживаніші елементи мовної агресії: *Росія* (35 %), *влада* (17 %), *ватник* (14 %).

Прикметною є стилістика інтолерантних одиниць (див. діаграми 2, 3). До прикладу, концепт *ватник* втілюється в гендерно означених лексемах *кремлівські хотелкі, невгамовні ш*лави* [8]. Образ Росії як ворога також деталізовано у лексемах, що

мають чітку жіночу приналежність («народ, який проковтує самовільля із безсоромністю *портової шльондри*, ніби пилюсос, всмоктує п’яне сім’я десятка транзитних матросів за вечір» [15]). Аналізований концепт втілюється за допомогою похідних значень інтолерантних варіацій лексем, первинно визначених як таких, що стосуються секс-меншин (*Російська педерація*) [6]. Збірний образ Росії конкретизовано, до прикладу, у метафоризованих назвах її президента (Володимир Путін як *анемічний батокс* [8] тощо). У контексті найменувань очільника Російської Федерації зауважуємо використання алітерацій (*пушной зверьок – в путі*) [5], що детермінується як один зі способів відтворення опису предметів та явищ і висловлення авторського сприйняття – використання виразних засобів, що «тонко й непомітно сформулюють в аудиторії конкретне ставлення» [13] до концептів.

Діаграма 2. Мова ворожечі. Номінативи

Діаграма 3. Бінарні концепти комунікацій: розподіл виявів образу ворога в опозиції «свій – чужий»

Інтолерантні лексеми концепту *політичний опонент* реферують із варіаціями до особи регіонала або колишнього представника відповідної партії (*сферичний регіонал – рєшалю, пейзан і вчорашній плебс; пташенята гнізда януковича, г*ндони і казнокради* [8]; *джокер у вигляді Кернеса* [7]). Близькими за контекстом є вияви влади, що репрезентують недовіру суспільства (*відверто упороті ворюги* [19], ВРУ як «*бордель*», депутати як «*дівчатка*» та «*хлопчики*» [12]).

Розподіл виокремлених виявів образу ворога за бінарними концептами комунікації в опозиції «свій – чужий» визначив, що 19 % «ворогів» детерміновано як «свої»,

себто не існує цілісного спільного узагальнення «ми». 42 % згадувань є категоріями змішаної конотації, що свідчить, приміром, про дуалістичність/бінарність тлумачень концепту *зрадник* (опосередковано співвідносний із концептом *ватник*) (див. табл. 2). 39 % згадувань передбачувано детерміновані як «чужі».

Таблиця 2. Бінарні концепти комунікацій: розподіл виявів образу ворога в опозиції «свій–чужий»

Бінарні концепти комунікацій	Свій	Чужий	Змішана приналежність
Політичний опонент			+ (10 покликань)
Корупціонер			+ (24 покликання)
Росія (узагальнений / збірний образ та його конкретизовані вияви)		+ (67 покликань)	
Путін		+ (23 покликань)	
Влада	+ (38 покликань)		
Анонім	Приналежність не детерміновано		
Зрадник			+ (62 покликання)
Загальна кількість покликань	38 (19 %)	90 (39 %)	96 (42 %)

Висновки та перспективи. За критерієм концептуалізації ворога можемо констатувати приналежність платформи site.ua до альтернативних медій. Під досліджуваним концептом маємо на увазі конкретизовані його вияви (*сферичний регіонал; відверто упороті вороги; Російська педерація; анемічний батокс; ВРУ як «бордель», депутати як «дівчатка» та «хлопчики»; ватні зомбі, приречені на темне дебільне минуле*), так і співвідносні з ними узагальнені назви (*політичний опонент, корупціонер, Росія, Путін, влада, анонім, зрадник*).

Серед детермінованих виявів концепту ворога інтернет-ресурс найбільше послуговувався такими: *Росія (29 %), зрадник (27 %), влада (16 %)*.

Найбільш вороже характеризованими за критерієм інтолерантності лексем-номінативів є концепти *Росія (26 %), влада (20 %), ватник (18 %), Путін (15 %)*. Серед дескриптивів маємо такі найуживаніші елементи мовної агресії: *Росія (35 %), влада (17 %), ватник (14 %)*.

Розподіл виокремлених виявів образу ворога за бінарними концептами комунікації в опозиції «свій–чужий» визначив, що 19 % «ворогів» детерміновано як «свої». 42 % згадувань є категоріями змішаної конотації, що свідчить, приміром, про дуалістичність/бінарність потрактувань концепту *зрадник*.

1. Бацевич Ф. С. Нариси з комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич. – Львів : Нац. ун-т ім. І. Франка, 2003. – 280 с.

2. Дід Панас. Наложение Чуркина / Дід Панас [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://site.ua/boris.nemirovski/535-nalozhenie-churkina/>. – Дата звернення: 09.02.2016.

3. Заводнюк А. Революционная ситуация найдет свой выход только в революции / А. Заводнюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://site.ua/alex.zavodyuk/413->

%E2%80%8Brevolyutsionnaya-situatsiya-naydet-svoy-vygod-tolko-v-revolyuetsii/. – Дата звернення: 09.02.2016.

4. Карасик В. И. Языковой круг : личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – М. : Гнозис, 2004. – 389 с.

5. Лірник С. Іронія долі, або З легким паром, блогери! / С. Лірник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://site.ua/lirnyksashko/2150-%D0%86roniya-doli-abo-z-legkim-parom-blogeri/>. – Дата звернення: 08.02.2016.

6. Магда Є. Вибори: мат в два ходи / Є. Магда [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://site.ua/evgen.magda/1306-%E2%80%8Bvibori-mat-v-dva-hodi/>. – Дата звернення: 09.02.2016.

7. Матюшин Я. Зачем оппоблок голосовал за изменения конституции? / Я. Матюшин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://site.ua/yaramatjushyn/844-zachem-oppoblok-golosoval-za-izmeneniya-konstitutsii/>. – Дата звернення : 08.02.2016.

8. Пантелеєва І. Бінарні концепти комунікації у контексті культурних взаємовідносин у суспільстві (на прикладі опозиції «свій – чужий») / І. Пантелеєва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/20938/21-Panteleeva.pdf?sequence=1>. – Дата звернення: 20.12.2015.

9. Попова З. Д. Понятие «концепт» в лингвистических исследованиях / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 2000. – 30 с.

10. Российская пресса в поликультурном обществе : толерантность и мультикультурализм как ориентиры профессионального поведения : мат. исследований и науч.-практ. конф. / Л. Енина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tolerance.ru/RP-rech-agress.php?PrPage=МКО>. – Дата звернення: 20.12.2015.

11. Сазонов К. Верховная Рада: время менять девочек в борделе / К. Сазонов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://site.ua/kirill.sazonov/1015-verhovnaya-rada-vremya-menyat-devochek-v-bordele/>. – Дата звернення: 09.02.2016.

12. Сухомлин О. Ю. Мовна толерантність у журналістському тексті: параметри категорії [Електронний ресурс] / О. Ю. Сухомлин // Електронна б-ка Ін-ту журналістики. – Режим доступу : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2389>. – Дата звернення: 19.12.2015.

13. Тищенко Ю. Українська поліетнічність та принципи толерантності [Електронний ресурс] / Ю. Тищенко // Центр інформації та документації кримських татар. – Режим доступу : https://www.ciet.org.ua/docs/sbornik/209-214_tichenko.doc. – Дата звернення: 19.12.2015.

14. «Центр Соціальна дія» зафіксував 424 випадки вживання мови ворожнечі в українських ЗМІ за 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/research/tsentr_sotsialna_diya_zafiksuvav_424_vipadki_vzhivannya_movi_vorozhnechi_v_ukrainskikh_zmi_za_2014_rik/. – Дата звернення: 19.12.2015.

15. Швець А. Чей гранатометчик? / А. Швець [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://site.ua/anton.shvets/842-chey-granatometchik/>. – Дата звернення: 12.02.2016.

16. Шрайк Р. Пять лучших статей на site.ua за неделю. 24–30 августа / Р. Шрайк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://site.ua/roman.shrike/833-pyat-luchshih-statey-na-siteua-za-nedelyu-24-30-avgusta/>. – Дата звернення: 08.02.2016.

17. Язык мой ... Проблема этнической и религиозной нетерпимости в российских СМИ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Gurn/Jaz_Moi/index.php. – Дата звернення: 20.12.2015.

18. Atton C. Alternative Media / Ch. Atton. — London : Sage Publications Ltd, 2001. – 184 p.

19. Chomsky N. Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media / N. Chomsky, Ed. S. Herman. — N. Y. : Pantheon Books, 1988. – 412 p.

UDC 007:304:659.3

Site.ua as an alternative media: enemy conceptualization

Virsta Olha, master student,

Taras Shevchenko National University of Kyiv, The Institute of Journalism, 36/1, Melnykova St., 04119, Kyiv, Ukraine, e-mail: olga.virsta@gmail.com

The article defines online resource site.ua as an alternative media by the criterion of enemy conceptualization. The author suggests operating the term «concept of enemy» instead of conventionally used «image of enemy». The analyzed object means synthesized term that includes both concretized expressions of the concept, taken directly in the text, and generalized names, correlated with foregoing ones.

The researcher used the method of content analysis to identify lexemes that are concept of enemy representatives. Tolerance / intolerance criterion is implemented in the author's classification.

The most operated generalized concepts of enemy turned out to be «Russia», «traitor», «authority». All the expressions have been classified in the linguistic aspect of hate speech. They were divided into the units for naming and the ones for description. Among the nominative units there is quantitative domination of concepts «Russia», «authority», «vatnyk», «Putin». Among the descriptive ones units «Russia», «authority», «vatnyk» are the most commonly used elements of hate speech.

The differentiation of the generalized categories has been completed by the binary communication concept in the scheme «yours – alien».

Key words: *alternative media, site.ua, social networks, network communication, the concept of enemy, hate speech.*

Site.ua как альтернативное медиа: концептуализации врага

Вирста Ольга

В статье детерминировано принадлежность интернет-ресурса site.ua к альтернативным медиа по критерию концептуализации врага. Исследовательница пользовалась методом контент-анализа для идентификации лексем, что являются репрезентантами концепта врага. Критерий толерантности / интолерантности лексем реализовано в авторском распределении на номинативы и дескриптивы. Наиболее эксплуатируемыми обобщенными проявлениями, характеризующими концепт врага, является «Россия», «предатель», «власть». Все проявления детализировано в лингвистическом аспекте языка вражды. Осуществлено распределение выделенных проявлений образа врага по бинарным концептам коммуникации в оппозиции «свой – чужой».

Ключевые слова: *альтернативные медиа, site.ua, социальные сети, сетевая коммуникация, концепт врага, язык вражды.*

1. Atton C. *Alternative Media* / Ch. Atton. – London : Sage Publications Ltd, 2001. – 184 p.
2. Batsevych F. S. *Essays on communication linguistics* / F. S. Batsevych. – L'viv : Ivan Franko national university of L'viv, 2003. – 280 p.
3. Chomsky N. *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media* / N. Chomsky, Ed. S. Herman. – N. Y. : Pantheon Books, 1988. – 412 p.
4. *Did Panas. Churkin's overlay* / Did Panas [Electronic resource]. – Reference : <https://site.ua/boris.nemirovski/535-nalojenie-churkina/>. – Accessed: 08.02.2016.
5. Karasik V. I. *Linguistic circle: person, concepts, discourse* / V. I. Karasik. – Moscow : Hnozis, 2004. – 389 p.
6. *Lirnyk S. The irony of fate or enjoy your bath, bloggers!* / S. Lirnyk [Electronic resource]. – Reference : <https://site.ua/lirnyksashko/2150-%D0%86roniya-doli-abo-z-legkim-parom-blogeri/>. – Accessed: 08.02.2016.
7. *Mahda Y. The elections: mate in two moves* / Y. Mahda [Electronic resource]. – Reference : <https://site.ua/evgen.magda/1306-%E2%80%8Bvibori-mat-v-dva-hodi/>. – Accessed: 09.02.2016.
8. *Matiushyn Y. Why did oppoblok vote for constitutional changes?* / Y. Matiushyn [Electronic resource]. – Reference : <https://site.ua/yaramatjushyn/844-zachem-oppoblok-golosoval-z-izmeneniya-konstitutsii/>. – Accessed: 08.02.2016.
9. *My tongue...* The problem of ethnic and religious intolerance in the Russian media [Electronic resource]. – Reference : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Gurn/Jaz_Moi/index.php. – Accessed: 20.12.2015.
10. *Panteliyeva I. Binary communication concepts in the context of cultural relations in society (illustrated by the example of the opposition «yours – alien»)* / I. Panteliyeva [Electronic resource]. – Reference : <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/20938/21-Panteleeva.pdf?sequence=1>. – Accessed: 20.12.2015.
11. *Popova Z. D. The term «concept» in the linguistic studies* / Z. D. Popova, I. A. Sternin. – Voronezh : Voronezh University Publishing House, 2000. – 30 p.
12. *Russian press in a multicultural society: tolerance and multiculturalism as guidelines of professional conduct : materials of researches and scientific conferences* / L. Yenina [Electronic resource]. – Reference : <http://www.tolerance.ru/RP-rech-agress.php?PrPage=MKO>. – Accessed: 20.12.2015.
13. *Sazonov K. Verkhovna Rada: it is time to change girls in the brothel* / K. Sazonov [Electronic resource]. – Reference : <https://site.ua/kirill.sazonov/1015-verhovnaya-rada-vremya-menyat-devochek-v-bordele/>. – Accessed: 09.02.2016.

14. *Sukhomlyn O.* Linguistic tolerance in journalistic text: parameters of the category [Electronic resource] / O. Y. Sukhomlyn // Electronic Library of the Institute of journalism. – Reference : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2389>. – Accessed: 19.12.2015.
15. *Shvets A.* Whose was thrower? / A. Shvets [Electronic resource]. – Reference : <https://site.ua/anton.shvets/842-chey-granatometchik/>. – Accessed: 12.02.2016.
16. *Shraik R.* Best five articles of site.ua weekly. August 24 – 30 / Roman Shraik [Electronic resource]. – Reference : <https://site.ua/roman.shrike/833-pyat-luchshih-statey-na-siteua-zanedelyu-24-30-avgusta/>. – Accessed: 08.02.2016.
17. *The center «Social Action»* documented 424 cases of hate speech use in the Ukrainian media (2014) [Electronic resource]. – Reference : http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/research/tsentr_sotsialna_diya_zafiksuvav_424_vipadki_vzhivannya_movi_vorozhnechi_v_ukrainskikh_zmi_za_2014_rik/. – Accessed: 19.12.2015.
18. *Tyshchenko Y.* Ukrainian multiculturalism and the tolerance principles [Electronic resource] / Y. Tyshchenko // Center of Information and Documentation of Crimean Tatars. – Reference : https://www.ciet.org.ua/docs/sbornik/209-214_tichenko.doc. – Accessed: 19.12.2015.
19. *Zavodniuk A.* The revolutionary situation always find a way out only in the revolution / A. Zavodniuk [Electronic resource]. – Reference : <https://site.ua/alex.zavodyuk/413-%E2%80%8Bbrevolyutsionnaya-situatsiya-naydet-svoy-vyhod-tolko-v-revolyutsii/>. – Accessed: 09.02.2016.

Стаття надійшла до редакції 13.02.2016